

**DR. VLADIMIR BOGOS – UNUL DINTRE CEI MAI TINERI
DEPUTAȚI AI SFATULUI ȚĂRII – DESCENDENT AL UNEI
VECHI FAMILII DIN ELITA MOLDOVENEASCĂ.
DOCUMENTE INEDITE DIN VIAȚA PRIVATĂ**

Ana Grimalschi*

Abstract: *The personality and historical activity of Dr. Vladimir Bogos, one of the youngest deputies of the Sfatul Țării (National Council) with continuous presence and involvement in this Moldovan institution from its inception to its conclusion, have been scarcely presented in both Romanian and Moldovan historiography. Often, these presentations have been inaccurately portrayed. The life of Dr. Vladimir Bogos, silenced and forgotten by the communist regime along with the lives of all those who made possible the Union of Bessarabia with Romania possible, has begun to be rediscovered in recent years, thanks to the efforts of historians interested in the Bessarabia issue, the activities of the Sfatul Țării/Country's Council, a unique institution in the Romanian context, and the Union of Bessarabia with Romania.*

Nonetheless, the activity of Dr. Vladimir Bogos, prior to the establishment of the premises that made the „Union with the Mother Country of Bessarabia, arbitrarily transformed into a tsarist province” – his major aspiration – throughout the existence of the institution that made this aspiration possible, and especially after the fulfillment of the dream to which he dedicated his youth and energy, remains very little known and often inaccurately presented. Moreover, the activity and private life of one of the youngest deputies of the Sfatul Țării, both before and during the entire period of Bessarabia's incorporation in the Romanian state, still remains insufficiently known.

My article will encompass aspects of Dr. Vladimir Bogos' political, professional, and private life, shaped by these unique documentary materials that will introduce a character of the Bessarabian elite to Romanian historiography, offering a different image and dimension of Dr. Vladimir Bogos' contributions to one of the most remarkable Romanian historical events.

Keywords: Vladimir Bogos old Moldavian families, Bessarabian patriots, National Council, unpublished documents, private life.

În contextul actual al redării trecutului nostru, pentru a ne cunoaște istoria cât mai aproape de adevăr, se impune și prezentarea cât mai multor biografii ale personalităților istorice românești care au contribuit semnificativ la creionarea și înfăptuirea realităților care ne-au trasat parcursul istoric și devenirea ca națiune, ca țară europeană.

* Doctorand, SCOSAAR – Școala Doctorală de Istorie și Arheologie, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București; e-mail: anagrimalschi@yahoo.com
„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu». Series Historica”, tom LXIII, 2024,
Supliment nr. 1, p. 243-266.

Printre multele personalități a căror viață a fost pusă sub tăcere și condamnată la uitare de către regimul comunist, alături de viețile tuturor celor care au făcut posibilă Unirea Basarabiei cu România, a fost și viața și cariera celui care a fost Dr. Vladimir Bogos, unul dintre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării.

Interesul pentru descoperirea vieții doctorului pediatru Vladimir Bogos, deputat în Sfatul Țării, a apărut în momentul în care am descoperit că soțul meu, profesor Nicolae Grimalschi, este nepotul acestuia, fiind nepotul său direct, fiul fiicei Valentina a acestui mare patriot basarabean. Ulterior descoperirii unor documente olografe scrise și semnate de dr. Vladimir Bogos, cu legătură directă la activitatea sa politică desfășurată înainte, dar și în timpul evenimentelor ce au dus la înfăptuirea Marii Uniri de la 1918, interesul meu pentru descoperirea trecutului său a crescut și s-a transformat în obiectiv de cercetare istorică, mai ales după ce am aflat că descendenții direcți ai dr. Vladimir Bogos se află în situația majorității absolute a românilor născuți după 1945, care nu-și cunosc istoria familiei. Înlăturarea regimurilor totalitare comuniste în 1989 a fost momentul în care elita autentică a vechii României, de pe cele două maluri ale Prutului, supraviețuitoare negrei nopți comuniste, și descendenții celor care nu au supraviețuit acesteia, au început, cu teamă și tristețe, să-și destăinuie sau să-și afle istoria familiei din care provin, istorie care este parte a Istoriei mari ai acestui neam.

Pe lângă sursele editate deja existente în spațiul public și regăsite și în literatura de specialitate, în prezenta lucrare am folosit surse primare inedite, documente, înscrisuri și fotografii aflate în arhiva personală a descendenților direcți ai Dr. Vladimir Bogos, respectiv, profesor Anna Steinbrecher, născută Grimalschi, și profesor Nicolae Grimalschi, care sunt nepoții de fiică ai patriotului român basarabean care face subiectul acestei prezentări.

Și astfel a început descoperirea fascinantului trecut al bunicului Vladimir Bogos, cel care s-a dovedit a fi unul dintre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării, după cum arată procesele-verbale ale Sfatului Țării, precum și Deciziunea Ministrului Agriculturii și Domeniilor din 9 aprilie 1928 și procesul-verbal din 20 septembrie 1928 care poartă semnătura olografă a dr. Vladimir Bogos¹.

Viața și cariera lui Vladimir Bogos, unul dintre copiii unei foarte vechi familii de patrioți moldoveni/basarabeni ai preotului Dimitrie

¹ Vezi Anexa: fig. 4 și 5.

Bogos din Boldurești, raionul Chișinău, a început a fi redescoperită în ultimii ani, grație demersurilor istoricilor interesați de problema Basarabiei, de activitatea Sfatului Țării – instituție inedită în spațiul românesc –, și de Unirea Basarabiei cu România.

Se impune, astfel, a fi redată cunoașterii noastre viața și activitatea acestui mare patriot român, care, alături și împreună cu deja celebrul său frate, Dimitrie Bogos – ofițer al armatei Române și om politic basarabean, și-a adus contribuția patriotică la înfăptuirea Unirii Basarabiei cu România de la 1918.

Activitatea dr. Vladimir Bogos, înainte de constituirea premiselor care au făcut posibilă împlinirea dezideratului său major, dar și de-a lungul existenței instituției Sfatul Țării al cărui deputat ales a fost și care a făcut posibilă realizarea acestui deziderat și, mai ales, după împlinirea visului căruia i-a dedicat tinerețea și energia sa, este foarte puțin cunoscută și, de multe ori, prezentată eronat. Mai mult decât atât, personalitatea și activitatea istorică a lui Vladimir Bogos a fost și este prezentată extrem de puțin în istoriografia românească și basarabeană, iar activitatea și viața privată, înainte și pe toată perioada apartenenței Basarabiei la statul român, rămâne încă prea puțin cunoscută, de multe ori fiind prezentată chiar eronat.

Articolul are în vedere aspecte din activitatea politică, profesională și privată a dr. Vladimir Bogos, conturate de materiale documentare inedite care vor reda istoriografiei românești un personaj al elitei basarabene.

Principalele mărturii ale descendenței sale dintr-o veche familie a elitei moldovene sunt date, pe de o parte de vechile cronicile istorice din secolul al XVII-lea (*Letopisețul Țării Moldovei* al lui Ion Neculce)², dar și de lucrările unor istoricilor români precum: Nicolae Iorga³, Radu Rosetti, Aurel Sava⁴ și Gheorghe Bezviconi⁵, și de documentele inedite

² Ion Neculce, *Opere: Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, București, Edit. Minerva, 1982, p. 168–170.

³ Nicolae Iorga, *O viață de om, așa cum a fost*, București, Edit. Minerva, 1972, p. 168–170.

⁴ Aurel Sava, *Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușnei*, București, Edit. Fundația Regele Carol I, 1937.

⁵ Gheorghe Bezviconi, *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru, Actele Comisiei pentru cercetarea documentelor nobilimii din Basarabia, la 1821*, vol. I, București, Edit. Fundația Regele Carol I, 1940.

menționate de Dimitrie D. Bogos în lucrarea sa⁶. Mărturia activității politice a dr. Vladimir Bogos o constituie nominalizarea sa în importanta lucrare interbelică *Politics and Political Parties in Romania*, publicată de către International Reference Library Publishing Co., London, 1936, în cele două volume de documente apărute la Chișinău, sub coordonarea lui Ion Țurcanu, *Sfatul Țării: Documente*, vol. 1 *Procesele verbale ale sedințelor în plen și Sfatul Țării: Documente*, vol. 2. *Procesele verbale ale Comisiei agrare*, precum și în cele șapte volume care cuprind *Ziarele românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei*, apărute la București, sub coordonarea lui Marius Diaconescu și Andrei Florin Sora, surse istorice inedite, dar care ne redau, din păcate în foarte mică măsură, imaginea unui patriot român-basarabeian care a contribuit la înfăptuirea României Mari din 1918.

Pe de altă parte, documentele inedite pe care le-am descoperit în arhiva familiei descendenților direcți, pe linie maternă, ai acestui interesant personaj istoric, m-au canalizat spre cercetarea și analizarea acestora, pentru a descoperi puternica și, în același timp, extrem de sensibilă, personalitate a dr. Vladimir Bogos.

Doctorul Vladimir Bogos face parte dintre cei ale căror nume sunt deja intrate în conștiința românilor de pe ambele părți ale Prutului, regăsindu-se, încă de la începuturile existenței sale și până la desființare, printre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării din Basarabia, organism statal care a avut rolul de Parlament. Acest tânăr patriot, dedicat cauzei Unirii Basarabiei cu România-Mamă, a fost un român basarabeian, care s-a născut la data de 1 aprilie 1893, în satul Boldurești, comuna Grozești, ținutul Chișinău, Basarabia, fiul lui Dimitrie și al soției sale Vera, născută Vartic, și a decedat la 25 mai 1950, în București. După terminarea studiilor Seminarului Teologic din Chișinău, acesta își continuă studiile urmând Medicina la Universitatea din Kiev și la Universitatea din Cluj, devenind medic pediatru, profesie pe care o desfășoară până la momentul decesului său⁷.

⁶ Dimitrie D. Bogos, *La Răspântie: Moldova de la Nistru 1917–1918*, ed. I, 1924, Edit. Glasul Țării, Chișinău; ed. a II-a 1998, îngrijită și prefăcută de fiica autorului, Nina Bogos Manuilă, Studiu introductiv, note și comentarii de Ion Țurcanu, Chișinău, Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, și aflate în Arhivele Naționale Istorice Centrale.

⁷ Vezi Anexa: fig. 6 și 7 (a, b, c).

El este unul dintre copiii familiei de patrioți basarabeni a preotului Dimitrie Bogos, care a slujit ca preot în comunele Grozești și Boldurești, județul Chișinău, care și-a educat copiii în spiritul credinței în Dumnezeu și al dragostei de Patrie, el însuși fiind urmărit de Serviciul Special al Departamentului Poliției Chișinău, după cum aflăm din informarea făcută de colonelul rus Sokolov în 31 decembrie 1909, și anume că preotul Dimitrie Bogos din comuna Boldurești avea un comportament „îndârjit naționalist”⁸. El este descris ca „fiind unul din cei mai înfocați naționaliști, care nu se jenează să poarte un brâu național sub veșmintele bisericești, iar în discuțiile cu enoriașii moldoveni, să exprime vederile sale național-separatiste”⁹.

Familia Bogos, din care face parte personajul acestei cercetări, este o familie de intelectuali moldoveni care au luptat, mai ales după anexarea Basarabiei, a acelei părți a estului Moldovei cuprinsă între râurile Prut și Nistru, de către imperiul rus după 1812, să mențină spiritul și cultura românească trează în conștiința românilor basarabeni, este descendenta unei vechii familii moldovenești cu rădăcini întinse încă din secolul al XVII-lea, după cum menționează cronicile și lucrările istorice, precum și documentele inedite privitoare la aceasta.

Pornind de la mărturiile lui Dimitrie D. Bogos, fratele mai mare al personajului nostru Dr. Vladimir Bogos, cuprinse în lucrarea sa biografică¹⁰, descoperim întinderea în timp a acestei familii cel puțin până la un prim ascendent identificat în persoana lui Toader Bogos¹¹, pârcălab¹² de Lăpușna în vremea lui Constantin Cantemir (1685-1693), care continuă a deține acest titlu și în timpul celei dintâi domnii a lui Antioh Cantemir (decembrie, 1695-septembrie, 1700), „care în calitate de pârcălab al ținutului Lăpușna și Chirică, pârcălab de Orhei,

⁸ Marina Antonia Negrilă, *Frații Bogos luptători pentru întregirea neamului*, disponibil la: <https://curentul.net/2022/08/26/fratii-bogos-luptatori-pentru-intregirea-neamului/>, accesat în 10 iulie 2023.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Dimitrie D. Bogos, *La Răspântie: Moldova de la Nistru 1917–1918*, Chișinău, Edit. Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 1998.

¹¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bacău, doc. II/66 și mapa V, doc. 4. [infra: SJAN Bacău].

¹² Pârcălabul este membru al Sfatului Domnesc, alcătuit din 24 de pârcălabi, ca reprezentanți ai celor 24 de ținuturi administrative, în care era împărțită Moldova înainte de răpirea Bucovinei (1775).

au primit poruncă să organizeze un transport de lemne împreună cu Darie Donici, serdarul¹³ la cetatea Vozia¹⁴. Neputând îndeplini cerința domnească de a-l duce la timp, toți trei au fost închiși în turnul Goliei, la Iași, și condamnați să li se taie capetele, pentru sabotaj. Au fost salvați de către Panaite, mare postelnic ...”¹⁵.

Urmare acestui act salvator înfăptuit de marele postelnic¹⁶, Teodor Bogos, pârcălabul de Lăpușna, împreună cu soția sa Sofia și fiul lor Apostol, dăruiesc o treime din satul Săceteni din același ținut, pe Ișnovăț, la apus de Ialoveni, „și pentru credință am iscălit și ne-am pus degetile ca să fie dumisale de credință ...”, căci „am fost căzut la o nevoie păgânească și m-au luat dumnealui pe chezășie”¹⁷.

Această moșie numită Săceteni era împărțită în trei bătrâni, iar treimea dăruită se numea „bătrânul Sofronie” și fusese cumpărată de unchiul său Cociorvă. Însă locul de baștină al pârcălabului Teoder Bogos era satul Bogos, situat la nord de Ialoveni, după cum reiese din lucrarea lui D. Cantemir, *Harta Moldovei*, publicată de G. Vâslan în „Analele Academiei Române”, tom VI, seria III¹⁸.

Documentele publicate de Aurel Sava, în lucrarea sa *Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușnei*, îl prezintă pe Teodor Bogos, la data de 30 aprilie 1706, tot în rol de pârcălab, calitate în care judeca și alegea din ordinul lui Antioh Cantemir, voievod al Moldovei în a doua domnie (1705-1707), hotarele satului Rusești al căpitanului de grăniceri, Mihnea¹⁹, după ce el însuși avuse proces pentru o altă moșie de pe Bâc, cu Mogâldea, ginerele lui Hâncu Grigorie de la Ghețășani în dreptul Chișinăului²⁰.

Descendența acestui pârcălab este continuată de fiul său Apostol Bogos care, la rândul său, va avea ca descendenți pe Toader, Pavel, Vicol, Ioana, Nina și Ștefania²¹.

¹³ Titlu echivalent cu general al grănicerilor, din limba turcă.

¹⁴ Oceacov, cetate la gura Bugului.

¹⁵ SJAN Bacău doc. II/66 și mapa V, doc. 4.

¹⁶ Titlu echivalent cu ministru de externe al Moldovei.

¹⁷ Aurel Sava, *op. cit.*, p. 143–144.

¹⁸ D. Cantemir, *Harta Moldovei*, publicată de G. Vâslan în „Analele Academiei Române”, tom VI, seria III, București, Edit. Cultura Națională, 1926, p. 11.

¹⁹ Aurel Sava, *op.cit.*, p. 149.

²⁰ *Ibidem*, p. 270.

²¹ *Ibidem*, p. 195.

Apostol Bogos a fost preot în Suriceni, ținutul Lăpușna, însă fiul acestuia, Toader, a fost preot în Chișinău. La 6 august 1751, Lupu, fiul preotului Toader din Chișinău, dăruiește nepotului său Ștefan, fiul lui Vicol Bogos („care îmi este nepot de văr primar”), a șasea parte din Suriceni, ținutul Lăpușna²².

Un alt fiu al preotului Toader,²³ numit tot Toader Bogos, este știutor de carte și dregător la Serdăria de Lăpușna și Orhei, calitate în care, la „data de 20 septembrie 1749 este trimis de Vasilache Saecgiul și de Vasilachi Mazarachi să controleze dacă Ursu, pârcălabul de Lăpușna, a judecat drept și a ales bine hotarele satului Gangura, dinspre Răzeni și alte părți”²⁴.

Dimitrie D. Bogos arată în biografia sa că acești Bogos sunt înaintașii fraților Bogos, Dimitrie D., șeful Marelui Stat-Major al oștirei organizate de Sfatul Țării, Sergiu și Vladimir, președintele studenților din Kiev și mai apoi secretarul Congresului Studențesc din septembrie 1917, toți trei luptători activi pentru drepturile moldovenilor basarabeni și pentru înfăptuirea Marii Uniri a Basarabiei cu România din 1918²⁵.

În perioada studenției de la Universitatea din Kiev, Vladimir Bogos împreună cu Vlad Cazacliu contribuie activ la reactivarea, în martie 1917, a Cercului Național al studenților români basarabeni „Deșteptarea”, înființat în 1908, la Kiev, de către studenții basarabeni, din inițiativa studenților basarabeni Daniel Ciugureanu, Ștefan Ciobanu, Simion Murafa, Alexei Mateevici și a regățeanului Ștefan Berechet. La 26 aprilie 1917, Vladimir Bogos și Vlad Cazacliu prezintă programul Cercului în cadrul unei ședințe cu toți membrii, program unde apare pentru prima dată, imperativ și fără echivoc, ideea de unire a Basarabiei cu România. Programul Cercului „Deșteptarea” este semnat astfel: Președinte Vlad Bogos, vice-președinte Vlad Cazacliu, dar la elaborarea programului a contribuit în mare măsură căpitanul avocat Victor Deleu, președintele voluntarilor transilvăneni și bucovineni și comandantul primului eșalon de voluntari care a

²² *Ibidem*, p. 194–195.

²³ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade (Documente slavo-romane)*, vol. X, Iași, 1915, nr. CXIV, p. 206–207.

²⁴ Aurel Sava, *op. cit.*, p. 194–195.

²⁵ Dimitrie D. Bogos, *op. cit.*, p. 114–115.

plecat în iunie 1917 în România, la Iași. Acest prim detașament de voluntari a primit steagul românesc desfășurat la ședința din 26 aprilie 1917 a Cercului „Deșteptarea”, pentru a-l duce la Alba Iulia²⁶.

În mai 1917 studentul Vlad Bogos vine la Chișinău, aducând cu el programul Cercului „Deșteptarea” și noile idei pentru viitorul Basarabiei. Acolo continuă să conducă lupta studenților basarabeni prin Societatea Studenților Moldoveni, în calitate de președinte, în acord cu programul elaborat la Kiev împreună cu Victor Deleu. Acest program devine adevăratul program pe care-l urmează mai departe intelectualii români basarabeni.

Întrunit la Chișinău, între 20 și 27 octombrie 1917, pentru a decide cu privire la autonomia Basarabiei, Congresul Militar Moldovenesc își schimbă obiectivul cu cel al proclamării autodeterminării, ca urmare a producerii la Petrograd, concomitent cu lucrările sale, a revoluției bolșevice. Acesta este momentul când toți cei întruniți decid și declară necesitatea afirmării „autonomiei teritoriale și politice a Basarabiei”²⁷ și hotărăsc înființarea „Sfatului Țării care să se ocupe de administrarea tuturor treburilor Basarabiei autonome până la întrunirea Constituantei alese prin vot universal, egal, direct și secret”²⁸. În acest scop, Congresul a ales un birou de organizare a Sfatului Țării, în frunte cu ofițerul Vasile Țanțu, și a desemnat pe cei 130 de viitori deputați, din care 10 din Transnistria²⁹.

Într-o atmosferă „de sărbătoare și de înaltă simțire națională”, la 21 noiembrie 1917, a avut loc deschiderea lucrărilor Sfatului Țării, alcătuit din 150 de deputați, ca urmare a deciziei de mărire a numărului inițial de mandate, reprezentanți ai tuturor naționalităților³⁰, confensiunilor, orientărilor politice, ai zemstvelor, asociațiilor profesionale și culturale, și care va fi condus de aleșii: Ion Inculeț, președinte, Pan Halippa, vicepreședinte, și Ion Buzdugan, secretar³¹.

²⁶ *Ibidem*, p. 135.

²⁷ Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, Edit. Humanitas, 2017, p. 275.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Sfatul Țării: Documente*, vol. 1, *Procesele-verbale ale ședințelor în plen*, coord. Ion Țurcanu, Chișinău, Edit. Știința, 2016, p. 3–5, 6, 40–41 [infra: *Sfatul Țării ...*].

³⁰ Alberto Basciani, *Dificila Unire. Basarabia și România Mare 1918-1940*, Chișinău, Edit. Cartier, 2018, p. 7–10, 98.

³¹ *Sfatul Țării...*, vol. I, p. 8.

Trebuie subliniat faptul că întreg procesul desfășurat în Basarabia, care a dus în final la unificarea acestei provincii românești, aflată de peste o sută de ani sub dominație țaristă, cu Regatul Român, a avut în centrul său deciziile Sfatului Țării, una dintre cele mai interesante, originale și discutate instituții politice din Basarabia, instituție reprezentativă de stat de cel mai înalt nivel, organul legislativ, cu statut de Parlament, apărut într-un moment îngrozitor, în care Basarabia ca și restul imperiului din care făcuse parte se află pe marginea prăpastiei³².

Argumentele care demonstrează caracterul legitim al Sfatului Țării, ca organ de stat și exponent al voinței populare, rezidă, pe de o parte, din acțiunile întreprinse de ofițerii armatei moldovenești.

După regulile marilor revoluții burgheze din Occident când poporul a fost chemat să legitimeze noua putere după ce aceasta se legitimase singură prin forța armelor, în contextul momentului istoric extrem de complicat, ofițerii basarabeni au preluat inițiativa organizării statului. La 5-9 noiembrie 1917, în cadrul Congresului Militarilor din Basarabia, cei aproape 900 de delegați³³, reprezentând ofițerii și soldații români basarabeni din unități ale fostei armate ruse, întruniți cu scopul de a declara autonomia Basarabiei, determinați fiind de lovitura bolșevică de la Petrograd desfășurată concomitent cu lucrările congresului, au proclamat cu o majoritate covârșitoare de voturi autonomia și autodeterminarea provinciei și au hotărât să convoace Sfatul Țării, urgent, pentru a obține ratificarea acțiunii lor³⁴.

Pe de altă parte, acest organ a fost constituit pe baza celor mai largi și democratice alegeri efectuate de Biroul de organizare a Sfatului Țării, înființat de Congresul Militarilor Moldoveni și condus de subofițerul Vasile Țanțu, în decursul cărora au fost desemnați delegații care să reprezinte toate naționalitățile, confensiunile, formațiunile politice, militare, toate dumelor și zemstvele, asociațiile profesionale și culturale din Basarabia în Sfatul Țării³⁵.

Toate mandatele pretendenților la statutul de deputat au fost atent examinate de Comisia de validare și, în data de 4 decembrie 1917, în

³² *Ibidem*, p. 5, 93.

³³ Alberto Basciani, *op. cit.*, p. 108.

³⁴ Constantin Kirîțescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României, 1916-1918*, vol. III, București, Edit. Cartea Școalelor, 1925, p. 68-70.

³⁵ *Sfatul Țării...*, vol. I, p. 6.

cadrul ședinței plenare, Parlamentul aprobă 113 mandate care îndeplineau condițiile formale corecte și împotriva cărora nu existau contestații, urmând a fi completate cu restul de mandate după îndeplinirea condițiilor de formă și de fond cerute³⁶.

Mai mult decât atât, pe lângă modul de constituire a componenței Sfatului Țării care reflecta tot spectrul politic, etnic și cultural al Basarabiei, conferindu-i astfel statutul clar de Parlament³⁷, agenda de lucru a Sfatului Țării statutează indubitabil statutul de instituție reprezentativă de stat de cel mai înalt nivel, întărit și de statutul deputatului, care prin legea votată la 26 ianuarie 1918, hotăra atribuțiile și drepturile membrilor Sfatului Țării, întărind poziția și prestigiul deputaților care aveau responsabilități superioare în raport cu ceilalți funcționari de stat³⁸.

În perioada 1917-1918, tânărul deputat basarabean, Vladimir Bogos³⁹ (fig. 8), era student la Medicină la Universitatea din Kiev, Ucraina, dar și un membru activist în societatea culturală „Deșteptarea”, ce funcționa în centrul studențesc din Kiev, și al Partidului Național Moldovenesc, afiliat Blocului Moldovenesc din Sfatul Țării⁴⁰. La Congresul Studenților Moldoveni din 10 mai 1917, studenții Vlad Bogos și Vlad Cazacliu „propun ca la 1 septembrie 1917 să se deschidă în Basarabia gimnaziile moldovenești pentru băieți și pentru fete, să se introducă limba română și în seminariile de preoți și de învățători, precum și în școlile de specialitate. Să se facă pregătirile ca la Chișinău să avem o universitate moldovenească”. „Secretarul congresului Vlad Bogos desfășoară un steag național al studenților, pe care este scris cu litere latine: Trăiască școala moldovenească autonomă ! Toți cei de față se ridică în picioare”⁴¹.

Mai mult decât atât, Vladimir Bogos s-a implicat activ în organizarea moldovenilor din Basarabia, mergând la Chișinău, Odesa

³⁶ *Ibidem*, p. 7.

³⁷ Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei. Studiu și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, ed. a II-a, Chișinău, Edit. Știința, 1993, p. 72.

³⁸ *Sfatul Țării...*, vol. I, p. 9.

³⁹ Vezi Anexa: fig. 8.

⁴⁰ *Sfatul Țării...*, vol. I, p. 742.

⁴¹ Dimitrie D. Bogos, *op. cit.*, p. 93–94.

și peste Nistru pentru desfășurarea manifestațiilor în favoarea autonomiei Basarabiei față de Rusia asupritoare⁴².

Studentul deputat Vladimir Bogos, în perioada 1917-1918, a colaborat ca publicist la ziarele „România Nouă” și „Cuvânt moldovenesc”, iar în perioada interbelică a publicat articole în diverse reviste și ziare.

Întreaga activitate desfășurată de studentul patriot Vladimir Bogos în slujba interesului național al basarabenilor i-a adus alegerea ca deputat în Sfatul Țării din partea Societăților de Studenți Moldoveni din Kiev și Odessa (în locurile destinate moldovenilor de peste Nistru).

El și-a îndeplinit cu loialitate și consecvent patriotism mandatul de deputat. A fost unul dintre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării, avea doar 24 de ani, și a fost desosebit de activ de-a lungul întregului mandat, fără a avea vreo întrerupere, fiind unul dintre cei mai înflăcărați luptători pentru înfăptuirea Unirii Basarabiei cu România, pe care a votat-o la 27 martie 1918. El a fost unul dintre deputații care au completat în limba română chestionarul, fapt prin care își afirma manifest identitatea românească și mândria națională⁴³.

După Marea Unire, ziua de 24 ianuarie a fost aleasă drept ziua pentru întrunirea Cavalerilor Ordinului Ferdinand. Din acest Ordin au făcut parte fiii neamului, care, prin fapte deosebite, au contribuit la înfăptuirea Marii Uniri. Printre aceștia se numără și Dimitrie Bogos, șef de Stat Major al armatei Republicii Moldovenești, precum și fratele său, Vlad Bogos, deputat în Sfatul Țării și conducător al studențimii basarabene⁴⁴.

Din surse editate, confirmate și de cele inedite, aflăm că după Unire, Vladimir Bogos absolvă Facultatea de Medicină la Universitatea din Cluj, după care revine în Basarabia activând ca medic primar în județul Hotin. Întoarcerea în iubitele sale locuri natale, după absolvirea studiilor de medicină, îi provoacă o mare decepție din cauza lipsei de „roade a strădaniilor” celor care au creat cadrul începerii unei vieți noi care să prindă „rădăcină în solul nou”, invocând deznădăjduit numele celor care trebuiau să continue lupta

⁴² Vezi Anexa: fig. 1 și fig. 2.

⁴³ *Sfatul Țării...*, vol. I, p. 794.

⁴⁴ Dimitrie D. Bogos, *op. cit.*, p. 183–184.

zidirii: „Cijevschi, Herța, Gropa, Crihan, Halipa, Ciobanu și chiar Ciugureanu ...”⁴⁵.

Iubirea desăvârșită pentru Țară a fost călăuză care i-a creionat parcursul vieții și i-a motivat întreaga existență. Prin poeziile și scrierile sale ne-a transmis cutremurătoare sentimente de iubire pentru Țară și poporul său și ne-a făcut să simțim profundul său patriotism și dorința de a-și vedea frumoasa Țară înflorită în cele mai nobile și bogate culori și parfumuri care i-au fost date ca zestre ancestrală⁴⁶.

Însă, tumultuosul secol XX nu-și epuizase surprizele și, de data aceasta, norii negri ai totalitarismului, care obturaseră de ceva vreme Soarele Europei, au atins și România Mare, aducând noaptea grea și asupra ei. Efectele se răsfrâng și asupra mult încercatului dr. Vladimir Bogos care este obligat de evenimentele momentului să se refugieze, împreună cu familia sa, în 1940, după cedarea rușinoasă a Basarabiei, în România. Cu mare dăruire și speranță, în anul 1941 se întoarce în Basarabia și își reia practicarea medicinei în județul Hotin.

În anul 1943, urmare agravării stării sale de sănătate, se pensionează, dar în 1944, când Basarabia sa mult iubită este din nou cotropită și anexată U.R.S.S.-ului, marele patriot, împreună cu familia sa, soția, Eufimia, și fiica, Valentina, se vede obligat să ia calea celui de-al doilea refugiu în România. Evenimentele dezastruoase pentru România și poporul său, din anul 1945, îl aduc pe Dr. Vladimir Bogos în fața necesității supraviețuirii sale și a familiei sale, ceea ce îl obligă, în detrimentul sănătății sale precare, să-și reia activitatea de medic în regiunea petroliferă Ochiuri, județul Prahova⁴⁷.

Dr. Vladimir Bogos, patriotul care și-a dedicat existența înfăptuirii unei Româniî întregi, civilizate, moderne și puternice, la 25 mai 1950, urmare agravării bolii de inimă dobândită în timpul campaniei de combatere a tifosului exantematic, încetează din viață în București, la spitalul Filantropia, în urma unui atac de cord⁴⁸.

Urmare dorinței sale, este incinerat la Crematoriul „Cenușa” din București unde se odihnește alături de soția sa, Eufimia Bogos, și de fiica lor, Valentina – căsătorită Grimalschi⁴⁹.

⁴⁵ Vezi Anexa: fig. 3.

⁴⁶ Vezi Anexa: fig. 12.

⁴⁷ Vezi Anexa: fig. 7.

⁴⁸ Vezi Anexa: fig. 8.

⁴⁹ Vezi Anexa: fig. 9a, 10.

Biografia lui Dimitrie Bogos împreună cu cea a fratelui său Vladimir/Vlad Bogos au fost incluse în mai multe enciclopedii românești tipărite în perioada interbelică, fiind reproduse într-o destul de amplă prezentare în *Albumul Basarabiei*, editat de căpitanul Gh. Andronachi⁵⁰, precum și într-o ediție engleză *International Reference Library Politics and Political Parties in Romania*⁵¹.

ANEXE

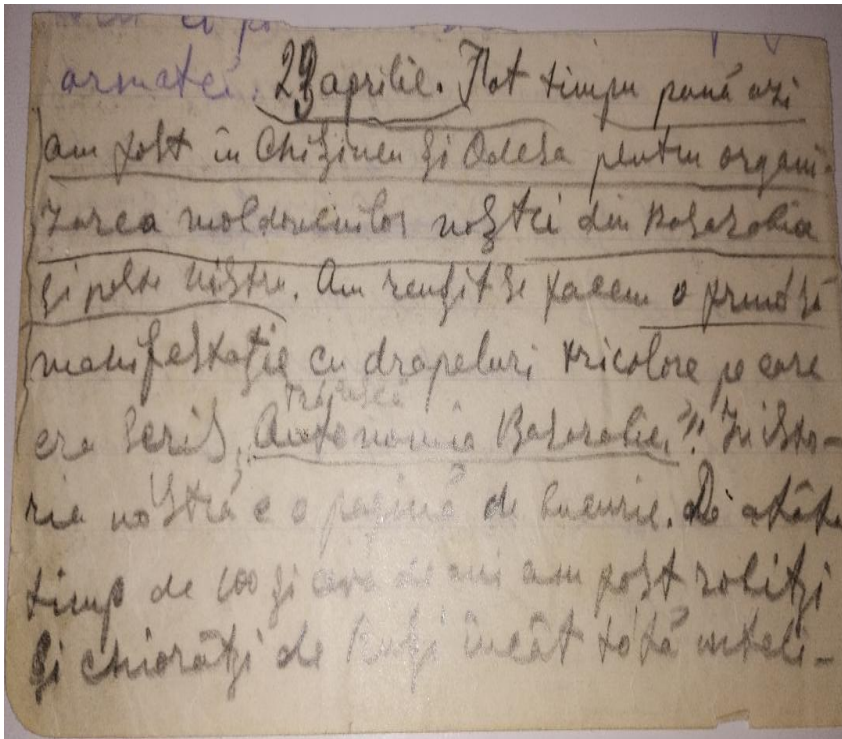

Fig. 1. Înscriș olograf Vladimir Bogos - 23 aprilie 1917

⁵⁰ Gheorghe Andronachi, *Albumul Basarabiei. În jurul marelui eveniment al Unirii*, ed. a II-a, București, Edit. Asociației Române pentru Educație Democratică, 2000.

⁵¹ *Politics and Political Parties in Romania*, publicată de către International Reference Library Publishing Co., London 1936, p. 410–411.

3 august 1917. Mișcarea națională a moldovenilor
 s-a început ca un incendiu din toate păr-
 țile și se răspândește pe toată țara.
 Propagandiztii noștri soldați și paștii
 nu înșiși sunt mai înșoși. După ce vor
 să înceapă să pună mâna pe țara noastră
 Mișcarea pentru autonomie și mai țara
 să devină liberă. Adevărată puterea de fapt
 de să fie în mâna moldovenilor. Șta-
 buli țării. Ștaful de la Iași este ^{di-pat-}
~~român~~ românesc moldovenesc. Nu am
 fi cunoscut ca Ștatu Românesc să fie cu ideea
 influențată de moldoveni. Coboartele
 noastre țărăști sunt cu putere. Într-un
 vorbă să merge și să progreseze. Pe lângă
 un timp (nu mult) cred că să avem mai
 multe urbanizări cu veritabil.

Fig. 2. Încris olograf Vladimir Bogos – 3 august 1917

mama care fusese lașă în țară
de țară.

20 Ianuarie 1920. Sarmena țărănească și nevo-
rească neam. Mai mult de un an de zile de
când am călătorit din Babarelia și cătă
acei țărăni sunt aici. Deftulă vreme a
făcut ca să poartă în război. Stăru-
ințelor noastre. Deftul timp ca via-
ța noastră să înceapă a prinde rădă-
cină în solul nou. Așa ar fi de-
bunt să fie și trebuia dar cu
totul învârt să întâmplat.
De altfel posibile care să facem
aici ajungeam și pe la urechile
mele la București și pe lângă
că mă învedeam mă deștecuram foarte
mult. Căzătorii, Herța, Ișta, Criza
Kalița, Coban și Chir Căzătorii

Fig. 3. Înscriș olograf Vladimir Bogos – 20 ianuarie 1920

- DECIZIUNE -

Nei Ministru Secretar de Stat la Departamentul Agriculturii și Domeniilor;

Având în vedere legea pentru improprietărea foștilor Deputați din «STATUL TARIL» precum și a foștilor membri ai Guvernelor autonome ale Basarabiei cari au înfăptuit unirea Basarabiei cu țara mamă, publicată în Monitorul Oficial Nr.74 din 31 Martie 1928;

D E C I D E M:

Art. I. În vederea întocmirii listei de îndreptățiri prevăzută de art. 2 din sus zisa lege, toți cei ce vor găsi că se află în prevederile art. 1 al aceleiași legi, vor face cereri de improprietări timbrate, pe cari le vor depune la Casa Centrală a Improprietării, Direcțiunea Funciark, sub luare de dovadă, până la data de 25 Aprilie 1928, orice cerere depusă după această dată se va considera nulă și neavută.

Art. II. Se instituie o comisiune compusă din D-nii: Dr. D. Ciugureanu, fost prim Ministru și Ion Pelivan, fost Ministru în guvernul autonom al Basarabiei, Th. Noaga, V. Tantu, N. Minciu-nă și G. Pantea, foști deputați în Sfatul Tarii, C. Sachelariu, Subdirector General al Casei Centrale a Improprietării și A. Gorsky avocat al Statului, care va examina cererile primite și va opina motivat asupra admisibilității lor.

Tot această Comisiune va face și repartitia loturilor a căror listă se va fixa de noi prin deosebită decizie.

Repartitia însă nu va deveni definitivă decât după aprobarea noastră.

Art. III. În cece privește pe îndreptățiii decedați, loturile ce li s'ar fi cuvenit lor se vor atribui soției nemăritate și copiilor, sau în caz că pe urma lor au rămas numai copii, se vor atribui copiilor.

Art. IV. Celor improprietăriți li se vor da loturile în

primire și li se vor alibera titlurile de improprietări
măi după plată integrală a prețului. Dacă părintul
arondat, improprietăritul va respecta contractual de aron
re până la rădicarea recolta anului în curs, urând ca
schimb să primească arenda aferentă după contractual de are
dare aflat în vigoare.

Art. V. Director General al Casei Centrale a Cooperă
ției și Improprietării sâtenilor, este însărcinat cu aducerea
la îndeplinire a prezentei deciziuni.

Dată la 9 Aprilie 1928.

MINISTERUL AGRICULTURII
ȘI DOMENIILOR,
(ss) C. Argenteoiu.

p. Confirmitate,
[Signature]

1228249 APR. 1928.

Fig. 4.
Deciziune din 9 aprilie 1928 a
Ministrului Agriculturii și Domeniilor.

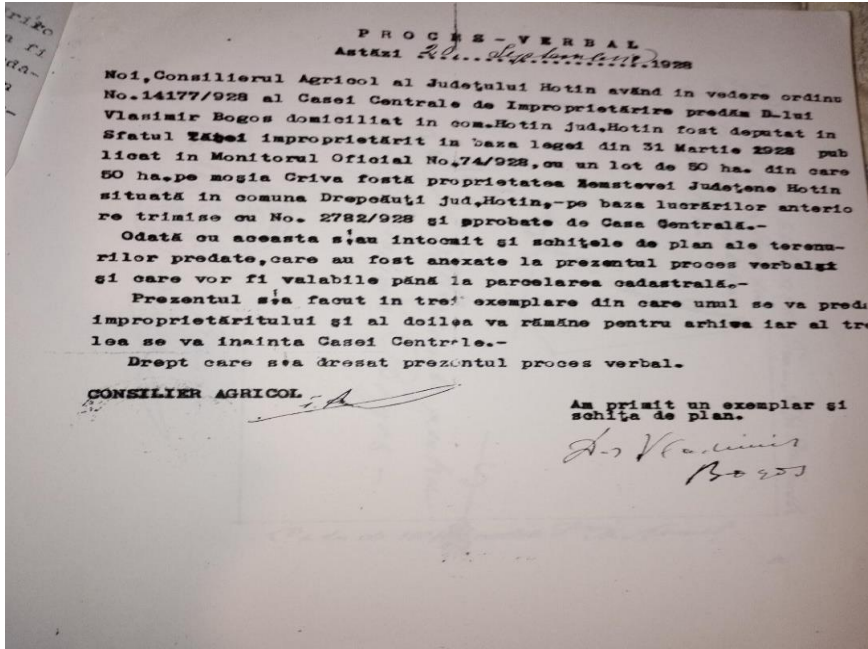

Fig. 5. Procesul-verbal din 20 septembrie 1928 cu semnătura olografă, originală, a Dr. Vladimir Bogos

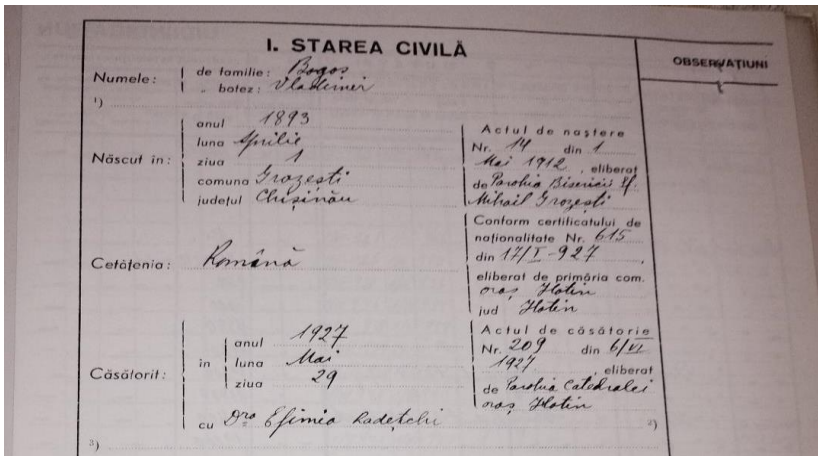

Fig. 6. Extras din Registrul de Stare Civilă a Dr. Vladimir Bogos-1943

Ana Grimalschi

II. INDICAȚIUNI DE SERVICIU

AUTORITATEA în CARE ÎNDEPLINEȘTE SERVICIUL	GRADUL și CLASA	MUTAȚII		FELUL (Buget-ori (funcț. zărilor sau cu ora)	CVANTUMUL RETRIȘIUNII PRINTE)		T ÎMPUL S ERVIT										OBSERVAȚIUNI							
		Felul mutației (1)	Nr. și data actului		Salariul (de acord. soții (2)	Orăș. indus. în acțiun. întreprind. școlii etc. (3)	Casaș. (4)	Față (5)	Fără rețineri (6)	Până la (7)	Ani (8)	Luni (9)	Zile (10)	Cota (11)	La care Căut de pensie sau în caz de grăbit rețineri (12)									
Sec. local. Mănești Cluj-Napoca	clasa a 2-a	clasa a 2-a	1941	clasa a 2-a	600 lei																			
Sec. local. jud. Cluj	clasa a 2-a	clasa a 2-a	1941	clasa a 2-a	850																			
					800 lei																			
					750																			
					740																			
					8350																			
					11300																			
					11300																			
					11400																			
					11400																			
					11400																			
					11200																			

7a.

Concediile care se scad din timpul util la pensie, conf. art. 6 din legea generală de pensii

DURATA CONCEDIULUI (1)				FELUL CONCEDIULUI (2)		ANUL	DURATA CONCEDIULUI (1)				FELUL CONCEDIULUI (2)		
De la	Până la	Ani	Luni	Zile			De la	Până la	Ani	Luni	Zile		
Concedii mai mari de 6 luni într-un an nu sunt													

III. ALTE INDICAȚIUNI

a) Funcțiunile îndeplinite și salariile corespunzătoare pe ultimii trei ani

RACUL și CLASA	Data	Până la	Ani	Luni	Zile	SALARIUL PRIMIT			Salariul corespunzător ultimii funcțiuni îndeplinite pentru dem. pensiei la data de pensionare, prin acordarea de funcțiuni echivalente				
						Pentru timpul servit după 1 ianuarie 1930	Salariul de bază	Salariul bugetar	Din bugetul ex. 1929	Din bugetul ex. 1932			
	12.01.1940	12.01.1941			9			11300					
	12.01.1941	12.01.1942			9			13400					
	12.01.1942	12.01.1943			9			19200					

Demnitatea de pensionar: *orașul Mănești, Str. 7.5, Duce 440*

b) Timpul servit în funcțiuni care dau drept la sporirea timpului util la pensie

TIPIA PLINĂ	T ÎMPUL S ERVIT ÎN CONDIȚIUNILE ART. 6 LEGEA GENERALĂ DE PENSII ȘI ART. 13 ȘI 14 DIN REGULAMENTUL EI					Observații	MOBILIZAT ÎN CONDIȚIUNILE ART. 4 DIN LEGEA GENERALĂ DE PENSII					Observații	
	De la	Până la	Ani	Luni	Zile		Gradul	De la	Până la	Ani	Luni		Zile

c) Alte sporuri de timp (10)

d) Data și motivul ieșirii din serviciu (11)

raționat pe ziua de 17 Iulie 1943 pentru cauza de boală război, timpul și din cauza serviciului conform Deciziei Ministeriale 8442848 din 1940

7b.

„ASTRA ROMÂNĂ” S.A. Câmpina, 1 Februarie 1945

Sediu București I, B-dul Regelui Carol I No. 32
Capitolltată la 9 Iulie (26 Iunie) 1910
CAPITAL SOCIAL LEI 2.542.500.000
DEPLIN VĂRSAT
Inastr. Ofi. Reg. Com. Buc. Nr. 245932 Soc.

DIRECȚIUNEA TEHNICĂ
CÂMPINA GG/LC

Personal No. 385./
Dosar C.O./

DOMNULUI
Dr. Bogos
c/o "ASTRA-ROMANA" S.A.,
O C H I U R I
=====

Vă confirmăm prin prezenta următoarea înțelegere inter-venită între noi:

Dvs. vă luați obligațiunea de a da îngrijiri medicale cu începere dela 1 la 28 Februarie 1945, personalului societății noastre din Ochiuri și Bucșani și/sau din administrațiunile ce vă vom indica eventual ulterior, și anume:

Veți da îngrijirile medicale - în sensul și conform instrucțiunilor Medicului Inspector din București - tuturor salariaților noștri, funcționari și lucrători, precum și familiilor lor, făcând vizite la birourile administrației noastre, dând consultațiile necesare atât la dispensarul nostru cât și la cabinetul Dvs. Vă veți deplasa deasemenea la domiciliul salariaților noștri bolnavi, atunci când va fi nevoie. Veți examina funcționarii și lucrătorii noi angajați, veți face controlul instalațiilor igienice ale coloniei, cantinele, consumul, cazarma lucrătorilor, băile, locuințele personalului. În general Dvs. veți avea toată răspunderea din punct de vedere igienic și veți sta tot timpul la dispoziția salariaților noștri din Ochiuri și Bucșani. Veți efectua lucrările administrative în legătură cu serviciul medical ca rapoarte, statistici, etc.-

Dvs. veți îndeplini serviciile enumerate mai sus în schimbul unui onorariu fix lunar de

Lei 70.000 (Saptezecimii)

Absentarea Dvs. din localitate sau dela îndatoririle Dvs. stabilite mai sus, pentru o perioadă oarecare de timp, nu este îngăduită decât cu asentimentul prealabil al Direcțiunei Societății noastre. În asemenea cazuri vom aviza dacă va trebui să lăsați un locțiitor. Având în vedere că societatea dorește să aleagă locțiitorul în astfel de absențe, societatea înțelege a plăti onorariul său în sumă și în condițiunile ce va găsi de cuviință.-

Sunteți liber a vă exercita profesiunea față de orice persoană care nu este în serviciul Societății "ASTRA-ROMANA" cu condiția însă, ca îndatoririle pe cari le-ați luat față de noi, să nu fie stânjenite.

Impozitele prevăzute de Legea Contribuțiunilor Directe, precum și orice alte impozite și taxe existente sau ce vor fi în ființă, cad în sarcina Dvs. și vor fi reținute și vărsate fiscoului de către noi.

Orice schimbare ce s'ar produce în viitor în impozitele și taxele existente, ce cad în sarcina Dvs., vă va privi exclusiv.-

În cazul când sunteți de acord cu condițiunile de mai sus vă rugăm a ne confirma în scris primirea prezentei și acordul Dvs. cu cuprinsul ei.-

Cu toată stima,
"ASTRA-ROMANA"
Societate Anonimă

Con. 1 Pers. Buc.

7c.

Fig.7 (a, b, c). Reluare activitate ca medic la „Astra-Română” SA - Ochiuri, Prahova

ROMANIA, 13 Iunie 1950
Comitetul Provizoriu
al
CAPITALEI
SERVICIUL STĂRII CIVILE
Secția IV

EXTRAS DIN REGISTRUL STĂRII CIVILE PENTRU MORȚII PE ANUL 19

Comuna		Judetul		D E C L A R A T U L U I		L O C U L		A g u r a		E v e n t u a l e	
Nr. curent		DATA (ziua, luna și anul)		PRENUMELE, NUMELE, profesiona, contesiu-nea și domiciliu		și data nașterii		anului de moarte și locul morții		Indicite de semnare	
722		26 Mai 1950		Vladimir Bogos medic e. Odivin Dâmbovitza		Grozesti Chisinau 1 aprilie 1893		Dr. Serbulescu certif. nr. 112 din 27 Mai 1950.		Declaratie de moarte de Tamara de 41 ani medic st. Silvestru R. Declarant, Tamara de 41 ani OFITER AL STĂRII CIVILE, SĂTĂREAN peste	
		25 Mai 1950 ca4		Dimitrie Vera		Sofia strada Bogos nașcuta Redetchi spit. Filantropia					

Se certifica exactitatea prezentului extras.

26 Mai 1950

OFITER AL STĂRII CIVILE.

1950

L. O. Imprimeria Kujava

Formular Nr. 31
(Art. 43 din reg.)

N: 23725/50

Fig.8. Extras din Registrul de Stare Civilă pentru Morții a Dr. Vladimir Bogos-1950

9a.

Adevăratul loc de veci al
Dr. Vladimir Bogos.
Crematoriul Uman „Cenușa”-
București

9b.

Locul de veci de la Mănăstirea Cernica,
unde, eronat, este indicat a fi înhumat
Dr. Vladimir Bogos

Fig. 9.

Imagini cu locurile de veci unde este înscris numele Dr. Vladimir Bogos

16 IV C

Autoregala 422 J. IV / 950

"CENUȘA"
 SOCIETATEA DE ASIGURĂRI ȘI AJUTOR MUTUAL PENTRU INCINERĂRI
 BUCUREȘTI V. — CAȘA DE ÎNFRONTARE A ȘCOLII "M. EMINESCU" — JERBAN VODĂ, 183 — TELEF. 3.93.57

RECEPIȘANĂ No. 4774

Data 22.06.90

S'a primit de la D. Vladim Bogos
 din Str. Ochii Soarelui

Taxa de înscriere _____
 Cotizația pe anul _____
 Taxa de incinerare cl. a dec. Vladim Bogos 10.000
 Taxa de certificat Vladim Bogos 1.150
 Taxa pentru columbarii Vladim Bogos 34
 Taxa de întreținere 3% Vladim Bogos
 Taxe diverse Vladim Bogos

Total Lei 12.524

Adică Lei Vladim Bogos

Verabilitatea _____
 Control _____

Casier
 P. Bogos

Fig. 10.
 Chitanțe originale
 care atestă
 incinerarea
 Dr. Vladimir Bogos
 și a soției sale,
 Efimia Bogos,
 la Crematoriul Uman
 „Cenușa”

16 IV C

16 IV C

REGIM SPECIAL

SECTIUNEA DE INCINERARE A DEPARTAMENTULUI DE ÎNFRONTARE A ȘCOLII "M. EMINESCU" — JERBAN VODĂ, 183 — TELEF. 3.93.57

T. CHITANȚA Nr. 1036

CREMATORIUL UMAN

Data 28.06.90

Am primit de la P. Bogos

adresa Str. Ochii Soarelui

suma de lei 270 adică

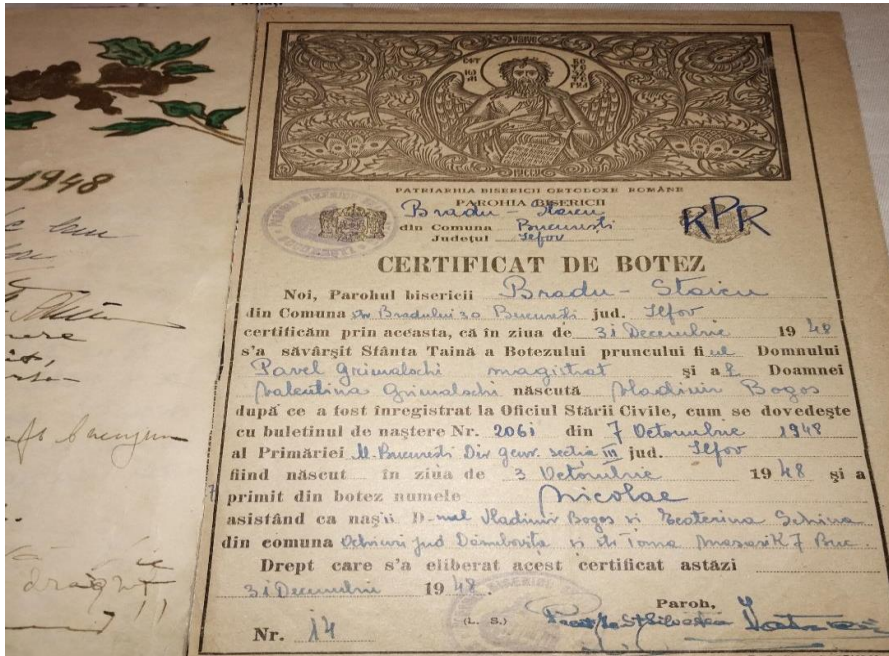
reprezentind P. Bogos

Casier,
 P. Bogos

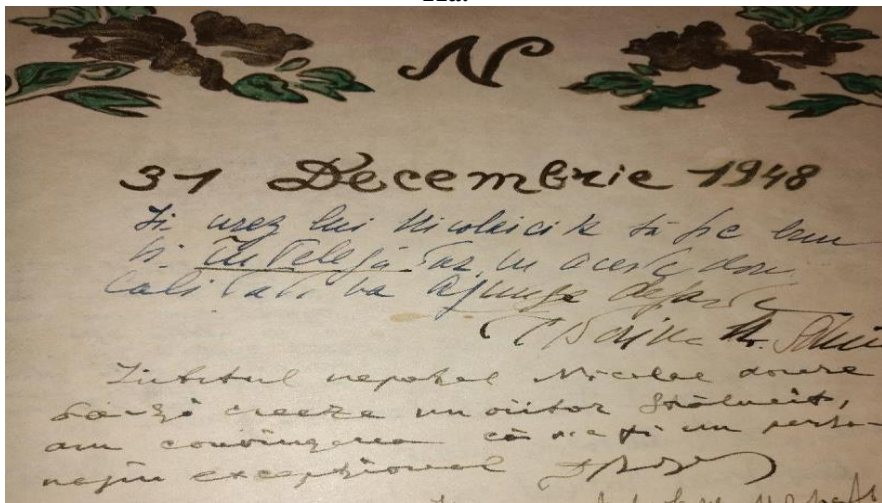
L. S.

L. P. 3

3-05 Format 1/48 din A 1
 Ed. 1963

11a.

11b.

Fig. 11 (a și b). Documente originale și olografe care atestă, fără echivoc, autenticitatea inscrisurilor deținute de descendenții direcți ai Dr. Vladimir Bogos, precum și gradul de rudenie dintre aceștia și Dr. Vladimir Bogos

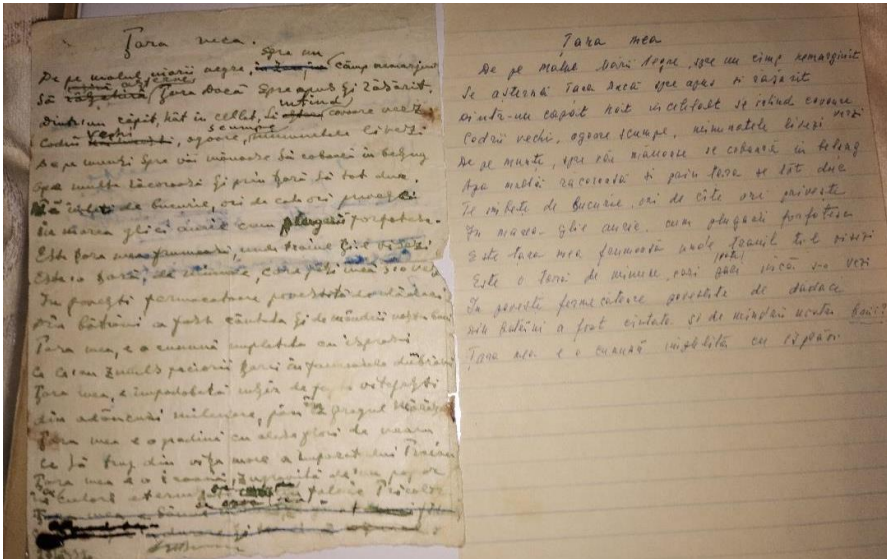

Fig. 12. Poezie proprie, scrisă olograf de Dr. Vladimir Bogos și transcrisă de fiica sa, Valentina